

เขาเป็นยอดกวีที่มีประวัติชีวิตพิสดารยิ่งกว่าทุกคนในล้านนาประเทศ คล้ายกับมหากวีศรีปราชญ์ในบางเรื่อง ละม้ายกับท่านสุนทรภู่ในบางตอนและบางทีก็ทำท่าว่าจะใกล้เคียงกับเจ้าฟ้าธรรมมาธิเบศร์ (กุ้ง) แห่งลุ่มน้ำเจ้าพระยา ผู้นั้นคือ “พรหมมินทร์” จินตกริเวศแห่งล้านนาไทย หรือ “พญาพรหมโวหาร” แห่งราชสำนักเชียงใหม่ ราชสำนักลำปางและราชสำนักแพร่ผู้มีชีวิตอยู่ในระหว่างปีพุทธศักราช ๒๓๔๕ - ๒๔๒๖ ผู้ซึ่งเสียงกวีของเขาแผ่คลุมไปตลอดลุ่มน้ำแม่ระมิงค์ แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน แม่น้ำปัจจุบันนี้ ชื่อเสียงของเขาก็ยังก้องกังวานเช่นเดียวกับชื่อเสียงของมหากวีแห่งกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ที่ได้ออกนามและพระนามมาแล้ว

เขาเกิดที่จังหวัดลำปาง บิดาเป็นเสนาผู้ใหญ่ในราชตระกูลเจ้าเจ็ดตนชื่อ “แสนเมืองมา” มารดาชื่อ “จันทร์เป็ง” (แปลเป็นภาษาทางภาคกลางว่า จันทร์เพ็ญ) เหมือนกับเด็กชายชาวเหนือในสมัยนั้นทั่ว ๆ ไป ที่การศึกษาของเขาได้เริ่มต้นที่วัด เติบโตขึ้นมาก็ได้บรรพชาอุปสมบท เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ที่วัดสิงหชัย พระภิกษุพรหมมินทร์ได้แสดงความสามารถเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้รอบรู้ใกล้เคียงหลายประการ และได้ศึกษาหาความรู้ไม่ได้ขาด เป็นพระเทศน์เสียงดีและมีปฏิภาณดีเยี่ยม เขาได้เริ่มแต่ง “คำว” (กลอน) ขึ้นตั้งแต่ในตอนที่นั้น เพราะมีแววแห่งความฉลาดและทรงปัญญา พระอาจารย์ของเขาก็ใคร่จะให้ศิษย์ได้รู้แตกฉานยิ่งขึ้น ก็ได้นำขึ้นไปฝากไว้ยังสำนักอาจารย์วัดสุขมัยน์ที่จังหวัดเชียงใหม่ เรียนอยู่ได้สองสามปี ความที่จิตใจฝังแน่นในความที่จิตใจฝังแน่นในความเป็นกวีมากกว่าในทางพระธรรมวินัย พระภิกษุรักในวิชากรีกก็หอบย้ายกลับคืนสู่นครเขลางค์ (นครลำปาง) และไม่มานานนักก็สึกจากสมณะเพศโดยได้รจนากลอนเรื่อง “ใคร่สัก” ไว้อย่างไพเราะ ออกจากสมณะเพศแล้ว เขาก็ทำงานอยู่กับศาลาลูกขุนความหรือศาล และใช้เวลาว่างแต่งบทกลอนหรือเพลงยาวออกขายให้แก่หนุ่มสาวสมัยนั้นซึ่งมักจะติดต่อกันด้วยการใช้เพลงยาวหรือหนังสือคำวส่งไปมาถึงกัน เมื่อเขียนไม่เป็นที่ต้องจ้างพิศพรหมมินทร์จนชื่อเสียงของเขากระจ่ายไปทั่วเวียงลำปางว่าเป็นคนเขียนเพลงยาวได้ไพเราะนัก อยู่มาไม่นานบิดาก็พาไปฝากท้าวท้าวหรือท้าวหนึ่งชื่อ “พญาโถมะวิสัย” อาลักษณ์เลขของเจ้าหลวงวรวงษาณรังสี และต่อมาก็ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กของเจ้าหลวงองค์นั้น เกือบจะคล้ายๆกับท่านมหากวีสุนทรภู่ ที่จำเป็นต้องกลายเป็น “ผู้บังอาจ” ทักคำบางคำในบทพระราชนิพนธ์เรื่องสังข์ทองต่อหน้าพระที่นั่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย หากแต่ไม่มีเรื่องอะไรร้ายแรงเป็นแต่ว่าเมื่อคราวพญาโถมะวิสัยอาจารย์ของเขาได้นิพนธ์เรื่อง “หงส์หิน” เป็นคำกลอนจบแล้วได้มีการชำระกันต่อพระพักตร์องค์พระประมุขแห่งนครนั้นเองที่เขาได้แสดงลวดลายกวีซึ่งเหนือกว่าครูออกมาอย่างชัดแจ้งด้วยการเพ็ดทูลถวายเป็นภาษากรีกทั้งหมด จึงโปรดให้เป็นคนหนึ่งซึ่งทำการชำระเรื่องหงส์หินและได้รับตำแหน่ง “กวีแก้ว” แห่งราชสำนักประทานให้เป็นที่ “พญาพรหมโวหาร” เมื่อเรื่องราวที่จะต้องโต้ตอบกับเจ้านครต่างๆในแคว้นเดียวกันเจ้าหลวงวรวงษาณรังสีก็โปรดให้ “พญาพรหมฯ” เป็นผู้นิพนธ์สำนวนนั้นจนเป็นที่เล้าลือกันไปตลอดแคว้นล้านนาไทยในสมัยนั้น ครั้นแล้วเขาก็ได้เข้าสู่พิธีสมรสกับเชื้อพระวงศ์ในสกุล “ณ ลำปาง” ชื่อเจ้าสุณา ณ ลำปาง สำหรับ “ชีวิตความเป็นชาย” ของเขานั้นลือกันว่ามีการยารถึง ๔๒ คนแต่จะเท็จจริงแค่ไหนนั้นไม่มีใครยืนยันแต่ตามประวัติก็จัดว่าเป็นคน “เจ้าชู้” เอาเรื่องคนหนึ่งจากความเฉลียวฉลาดรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ เช่น ไสยศาสตร์ คุณศาสตร์ โหราศาสตร์ และคชศาสตร์ ไม่นับอักษรศาสตร์ซึ่งเขาเชี่ยวชาญเป็นพิเศษเอง ทำให้เขาต้องมีชีวิตโลดโผนโฉบทยานยิ่งขึ้น โดยมีชาวคชชาจารย์ได้มาทูลเจ้าหลวงวรวงษาณรังสีว่าที่เมืองแพร่พร้อมมีช้างงามๆลักษณะดีเขาจะขายในราคาราว ๒,๐๐๐ รูปเจ้าหลวงก็ตรัสสั่งให้กวีแก้วของพระองค์ลงไปดูช้างที่เมืองแพร่พร้อมกับสหายร่วมทางสองคน เดินทางรอนแรมไปยังเวียงโกศัยพร้อมด้วยช้างหนึ่งเชือกเป็นพาหนะ ได้แต่นิราศไว้บทหนึ่งระหว่างเดินทางว่ากันว่าเป็นบทกลอนที่ไพเราะเรื่องหนึ่ง ไปถึงเวียงโกศัยคือเมืองแพร่ พญาพรหมฯ กับสหายก็ไปพากันผลิตพินกับการพนันเสียและก็ไปบ่อนการพนันนั้นเองเขาก็พบกับนางสาวรูปหนึ่งเป็นภรรยาเจ้ามือในบ่อนเขียนความจริงเขาเองก็เลยไปกับเขาอย่างนั้นเองแต่เขาชอบสตรีนั้นแน่นอนที่สุด นอกจาก “บัวชม” เมียเจ้ามือบ่อนเบี้ยแล้วยังมี “บัวเคียง” อีกนางหนึ่งกลายเป็น “ดอกไม้ริมทาง” ของกวีเอกเมื่อเงินที่พามาสำหรับ “ซื้อช้าง” หหมดไปในบ่อนการพนันพญาพรหมโวหารก็ได้ใช้สติปัญญาของตน รจนากลอนเรื่องลักษณะของช้างขึ้นซึ่งตอนหลังได้กลายเป็นตำราว่าด้วยคชศาสตร์เล่มหนึ่ง บทกลอนนั้นกล่าวถึงลักษณะของช้างที่ไม่ดี อัปมงคลไม่นำมาใช้อะไรเหล่านี้ แล้วส่งขึ้นไปถวายเจ้าหลวงวรวงษาณรังสีผู้เป็นประมุขแห่งเวียงเขลางค์อันแล้วก็พิโรธ ถึงแก่ทรงคาดโทษไว้ว่า

“มาเมืองลำปางวันไหนเป็นหัวขาด” จอมกวีผู้มีกรรมจึงต้องเร่ร่อนไปอยู่ในอาณาเขตเมืองแพร่

จนกระทั่งทราบถึงพระกรรมเจ้าหลวงวิชัยราชาแห่งเวียงโกสีย์ผู้เคยนิยมความสามารถของกวีแก้วมาก่อนก็ได้รับเอา “พรหมมินทร์” เข้าไว้ในราชสำนักของพระองค์ จากราชสำนักลำปางสู่ราชสำนักแพร่ ยอดกวีแห่งล้านนาไทยก็ได้มาอยู่ใน “ชุมนุมแห่งนารี” ผู้แต่ละนางสำอางโฉมเป็นที่ประโลมใจชายอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน ชื่อเสียงความเป็นกวีก็เป็นที่สนทนากันเหล่านั้นนั้นอยู่แล้ว ยิ่งมาได้ฟังคำกวีพราเสีจากปากเขาเข้าอีก

เจ้าจอมหม่อมห้ามหลายคนก็แทบจะพากันมาหลงไหลในตัวกวีเอกเพราะ “ผีปาก” อันคมคายของเขา ช่างฝ่ายตัวเขาเองเล่า

ชายชาติผู้มีพรสวรรค์ในตัวได้ยลโฉมอันพิลาสพิไลของเหล่านางในแล้วก็ได้กลั่นกระแจะจันทร์อันหอมระรื่นชื่นใจได้ยินเสียงขับลำนำบำเรอสอดประสานให้เคลิบเคลิ้มยั่วชวนใจอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวันนั้น อารมณ์สวาทก็ค่อยๆคุ้ขึ้นในดวงใจ ยอดกวีเอกจึงได้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นกับ “หม่อมจันทร์”

ผู้เป็นที่โปรดปรานของเจ้าหลวงวิชัยราชามาก่อนและทรงหวงเหนเป็นยิ่งนักสืบทราบมาได้ความชัดแล้วเจ้าหลวงฯก็พิการผู้มีสมญานามว่า “เจ้าหลวงฯชื่อ” ก็ออกประกาศิตด้วยโหมะโทะสะและพิชรักแรงหึ่งว่า “จับอ้ายพรหมเข้าคุก พอถึงวันเสาร์ เดือนห้า แรมเจ็ดค่ำ ให้ดับชีวิตมันเสีย” นั่นเองคือที่มาของ “คำจ่ม” (หรือคำร่ำรำพัน)

อันมีชื่อเสียงของพรหมมินทร์จิตรที่ถูกไพร่พลของเจ้าหลวงฯชื้อบุกเข้าจับตัวในคุกพร้อมด้วยใส่เครื่องพันธนาการแน่นหนาตั้งที่เขาได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งของ “คำจ่ม” ดังนี้ “ถึงเดือนห้าฝ่ายตั้งแรม พระจันทร์แฉมแปดค่ำ วันพุธฟ้ากฏหมาย คนหลวงหลายนายไพร่ ยับข้าใส่เหล็กจำ ไซ่หนาหนาวังจืด มัดลั้งสอดสูบตี้น จะเจ้จิมจอดพร้อม มันฮอดอ้อมตั้งเอว...” ซึ่งหมายถึงว่าแทบจะพยุ้งร่างไม่ไหวเพราะหนักไซ่และชื้อคาที่พันธนาการทั้งขาทั้งเอว

ทามกลางความเห็นอกเห็นใจห้วงโยของประดา “แฟน” ทั้งหลาย

และก็ภายในคุกนั่นเองที่พรหมมินทร์ได้รจนาคำจ่มเขียนลงบนกระเบื้องดินเผาเป็นแผ่นๆ(เพราะไม่มีกระดาษ)จนกระทั่งจบ ขณะที่ยังวันประหารชีวิตอยู่ในคุก ได้รับความทุกขเวทนาแสนสาหัส ทุกๆคำที่หลั่งออกมาจากสมองและหัวใจของเขาจึงเผ็ดร้อนห้าวหาญด้วยถ้อยคำสำนวนอันเยาะเย้ยโไพและน้อยเนื้อต่ำใจ-เจ็บแค้นขมขื่นที่เรื่องเล็กถูกหาเป็นเรื่องใหญ่บทกวีที่แต่งในคุกบพนี้อ่านและน่าขมยิ่งนัก อ่านได้ไม่รู้เบื่อเขา(ผู้แต่ง)คงคิดแต่งเพื่อจะไว้บาย เพราะคิดว่าคงจะตายแน่ แต่โชคชะตาของเขายังดีอยู่คือแทนที่จะถูกประหารชีวิตเหมือนกับท่านมหาวิศรีปราษฎ์ กลับมาผู้เข้ากราบทูลขอเลื่อนวันประหารออกไปเขาผู้นั้นคือเจ้าราชวงษา “เจ้าวังหน้า” แห่งเวียงแพร่ผู้โปรดปรานความเป็นกวีของพรหมมินทร์เป็นอย่างมาก และในตอนต่อมา เขาก็สามารถหนีออกจากคุกมาได้ ออกไปอยู่ที่ลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์และเกิดมีนิยายรักโลกอีกครั้งหนึ่งกับสาวงามชื่อ “บัวชม” ซึ่งทำให้เกิด “คาวสืบท”

กลอนรัตนอันยิ่งใหญ่ขึ้นอีกเล่มหนึ่งและสุดท้ายได้ขึ้นไปถึงเชียงใหม่และไปได้ภรรยาอีกคนหนึ่งเป็นชื้อพระวงศ์ “ ณ เชียงใหม่” ชื้อ บัวจันทร์ ณ เชียงใหม่ มีบุตรกับเจ้าบัวจันทร์คนหนึ่ง

มีชาวตะวันตกที่เคยไปสอนศาสนาที่เชียงใหม่ได้พยายามเรียนอักษรพื้นเมืองจนแตกฉานแล้วก็แปลคำกลอนของพรหมมินทร์เป็นภาษาอังกฤษหลายเล่ม ผู้รู้ท่านหนึ่งยืนยันว่าได้เห็นหนังสือที่แปลแล้วด้วยตาของท่านเอง

•เขียนโดย Administrator•

•วันเสาร์ที่ 07 เมษายน 2012 เวลา 09:52 น. • -
